

Markha Valenta

USPJEH ISLAMOFBIJE*

Danas vidimo da se pravila rasizma zapadne Evrope mijenjaju. U jednu ruku, ona postaju manje rasistička; u drugu ruku teže da postanu službena. Kako da mi Evropljani shvatimo ovo, i kako bismo trebali reagovati? U svojoj prvoj *Inter Alia (Između Ostalog)* kolumni Markha Valenta sagledava kontinentalno-evropsku pojavu islamofobije.

Ključne riječi: *civilno društvo, konflikt, kultura, demokratija i vlada, jednakost, internacionalna politika, Francuska, Njemačka, Holandija, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo, religijska džender politika.*

USPJEH ISLAMOFBIJE U ZAPADNOJ EVROPI je ujedno upečatljiv i uznemirujući. Kako je nakon pedeset godina institucionalnog njegovanja ljudskih prava i antirasizma mogla ideologija pokvarene diskriminacije pridobiti takvo tlo?

Opet i iznova, islamofobi su preuzeli inicijativu i vode je: i to najčešće u ime "slobode". Holandžanin Geert Wilders² gotovo da se pridružio

* Tekst preuzet sa: <http://www.opendemocracy.net/markha-valenta/success-of-islamophobia>

² Geert Wilders, holandski političar i predsjednik Partije za Slobodu (PVV), treće političke partije po jačini u Holandiji. On smatra da Kur'an potiče nasilje i poveo je kampanju za zabranu Kur'ana u Holandiji. Predlagao je da se uzima taksa od žena koje nose maramu, zaustavljanje imigracije iz muslimanskih zemalja i zabranjivanje gradnje džamija. Internacionalnu popularnost stekao je svojim kontraverznim filmom o islamu u Holandiji *Fitna*.

vladinoj koaliciji; anti-islamske Švedske Demokrate³ uspješno su prešli 5 % zapreke za ulazak u parlament; njemački bankar Sarrazin biva slavljem zbog svoje “hrabrosti u zemlji kukavica” od strane onih poput Petera Sloterdijka⁴; Francuskinja Marie Le Pen⁵ uživa veći uspjeh od njenog oca; Danska Narodna Partija (DF) nastavlja svoju borbu protiv bilo koje vidljive prisutnosti Islama u Danskoj; Švicarska je konstitucionalno zabranila izgradnju munara i tako dalje. Mnogi ovo tumače kao vraćanje evropskog rasizma i fašizma sa osvetom. Evropska ljudska prava, ako se čitaju na ovaj način, ispoljavaju se kao još jedna slabašna utopija – ili, drugačije, kao etnocentrična (liberalna) samoobmana. Iako evropski režim ljudskih prava može usporiti sve rašireniju politiku straha, isključivanja i ponižavanja, on ih ne može zaustaviti.

Rađanje novog fanatizma

Rasizam zasigurno nikada nije napustio Evropu i uvijek je bio nepopustljiv prema obojenim imigrantima – vezujući ih za niže poslove, edukaciju, stanovanje i dostojanstvo – u samom središtu zapadno-evropskog socio-ekonomskog blagostanja i rasističke ratne krivnje. Ipak, to blagostanje i ratna krivica podrazumijevale su postojanje striktnih ograničenja na javno iskazivanje rasizma i na razvoj formalne, oficijelne rasističke vlade. U isto vrijeme, evropski rasizam je bio duboko podijeljen jezičkim, historijskim, političkim i nacionalno-kulturalnim podjelama. Dakle, sve dok je bilo rasizma i dok je tu diskriminacija, to

³ Desničarska anti-islamska politička partija Švedske Demokrate (Sweden Democrats) na ovogodišnjim izborima u Švedskoj osvojila je 5.7% glasova, obezbijedivši sebi 20 od 349 poslaničkih mjesta.

⁴ Thilo Sarrazina, bankar Njemačke Centralne Banke iznio je rasističke opaske u intervjuu magazina za kulturu *Lettre International*. Sarrazin iznosi rasističke stereotipe i jezik uobičajen za desničarske partije usmjeren na nezaposlene i siromašne, posebno protiv turskih i arapskih stanovnika. Izjavio je da Turci osvajaju Njemačku na isti način kao i Kosovari Kosovo: većom stopom nataliteta. Poznati filozof i medijska ličnost Sloterdijk javno je stao u odbranu Sarrazinovih stavova.

⁵ Marine Le Pen, zvijezda u usponu pretendent na vodeće mjesto krajnje desničarskog Nacionalnog Fronta (FN), partije čiji je predsjednik njen otac, Jean-Marie Le Pen (političar koji je jednom okarakterisao Holokaust kao “historijski detalj”, a koji je zadobio pažnju javnosti nakon iznenađujućeg uspjeha 2002. godine kada je prošao u drugi krug predsjedničkih izbora u Francuskoj). Cilj joj je osvjéziti stranku i nastaviti borbu protiv novih neprijatelja, između ostalog i islama.

se moralo održavati kroz uglavnom neformalne, neregulisane kanale, čiji efekat trenutno može biti visoko sistematičan (kao u segregaciji udomljavanja i rada) ali nije imao ratificirano odobrenje bilo od strane države bilo od “naroda”, još manje od “Evrope”. Danas, međutim, vidimo da se pravila rasizma zapadne Evrope mijenjaju. U jednu ruku, postaju sve manje rasistički; u drugu ruku teže da postanu oficijelni.

Specifično davanje privilegija kulturi odigrala je ključnu ulogu. Dok je rasizam protiv zakona, kulturalizam nije. Ovo sve mijenja. Za početak, takav kulturalizam je podržan od strane Evropske ideologije izvorno razvijene baš da Evropu učini funkcionalnom kao multinacionalnu i metanacionalnu teritoriju. Primarno obećanje Evropske Unije njenim nacionalnim državama bilo je da će u zamjenu za odricanje od elemenata državnog suvereniteta biti osigurano zadržavanje njihovog “nacionalnog integriteta”. Država i nacija bile bi selektivno odsječene, tako da bi evropski grandiozni eksperiment u transnacionalnim ekonomijama, jurisprudenciji, politikama i ljudskim pravima povukao za sobom ne tako grandiozan eksperiment na nivou kulture i nacije. One bi bile očuvane, čitave i netaknute, slobodne da nastave kao male teritorijalne kapsule. Evropske zemlje bi mogle imati profita od globalne ekonomske razmjene, dok bi kulturalno ostajale nezaprlijane.

Ovaj ideal pažljivo oklopljenih kulturalnih balončića zamišljenih za budućnost dopunjene su omogućavanjem historijske kratkovidnosti, baš kao što se isti ideal može vidjeti u prošlosti. Dok je Holokaust bio sve više uziman kao temeljna trauma za cijelu zapadnu Evropu – zajedničko naslijeđe koje omogućava krovni moralni projekat – kolonijalizmu se pristupalo iz suprotne perspektive. Ne sa pozicije da je u jednom trenutku 85% svijeta bilo pod evropskom kontrolom – utječući na ekonomije, ideologije, politike, konzumaciju i kulture cijele Evrope i usput svega što nije Evropa – kolonijalizam je, ipak, bio viđen kao pitanje od čisto nacionalnog značaja, nešto čime se treba baviti individualno, onako kako svakoj naciji i državi pojedinačno može povremeno odgovarati. Jedan posebno velik zabludjujući efekat jeste taj da se na nezapadnjačke imigrante uveliko gleda kao da se po prvi put susreću sa Evropom i da sa sobom donose potpuno novu, stranu, kulturu netaknutu desetljećima i stoljećima pod evropskom kontrolom i utjecajem. To bi bilo kao da Evropa nikada nije išla vani u svijet u bilo kojem značajnom kulturalnom obliku, nego samo ekonomski i vojno, dok su njene kulture ostale nekako magično netaknute.

Ovo održava predodžbu imigracije kao kvazi-apokaliptičnog kulturalnog okršaja *bez presedana* koji prijete da će rascijepiti kontinent i njegov narod. Dakle, dok Holokaust ujedinjuje Evropu i podupire njenu projekciju sebe u svijet preko univerzalističkog projekta za ljudska prava, narativ kolonijalizma je podijeljen duž nacionalnih granica i ostaje nerelevantan kako za službeni moralni senzibilitet tako i za evropsku zamisao u cjelini. Kolonijalizam je time "historiciziran" u najgorem smislu riječi – kao nešto tako daleko u prostoru i vremenu tako da može podržati široko raširenu taštinu da oni koji dolaze iz daleka donose sa sobom kulture i svjetove davno uklonjene kako iz naše evropske historije tako i iz naše "sadašnjosti". Ništa ne može biti dalje od istine.

Rezultat toga, međutim, ne stvara teren za oživljavanje starog evropskog rasizma i fašizma, s obzirom da se nastavlja njihovo široko diskreditiranje i ograničavanje u svom javnom očitovanju. Prije je ostavilo vrata širom otvorena za kontinentalno-evropske populiste da uvezu jedan oblik kulturalne politike razvijen izvan kontinentalne Evrope. Ideologija koja podupire evropsku islamofobičnu politiku izvodi svoju logiku i strategije uglavnom iz anglo-američkog stila politike identiteta. Ova politika pravične moralne indignacije zahtijeva prepoznavanje i državnu zaštitu socio-kulturalnih grupa nepravedno marginaliziranih i proglašanih manjinskim. Takva politika strategijski raspoređuje repertoar ljutnje, autentičnosti, istinitog govora i javne prisutnosti. Kritički gledano, manjina čiji identitet je danas politički priznat od strane evropskih populista je ista ona nacionalna kultura koja se istovremeno opisuje kao kultura "većine". Ova kultura većine, tvrdi se, bespravno je zapostavljena i ostavljena po strani od strane kosmopolitske i političke elite u istom trenutku kada se našla pod prijetnjom od (mnogo veće) globalne islamske kulture. Potreba da se reafirmira dominacija nacionalne kulture uvjetovana je statusom kulture globalne manjine. Na ovaj način, populistička islamofobija je nacionalistička politika identiteta koja ujedno zamišlja i teži da načini od svake evropske zemlje samo-stvoreni svjetski Bantustan.

U skladu sa tim, ključni koncepti koje islamofobi sprovode nisu domaćeg evropskog korijena nego uglavnom dolaze od strane onih koji rade unutar okvira američkih post-hladnoratovskih ambicija za dominacijom na Bliskom Istoku, uključujući Samuela Huntingtona (sukob civilizacija), Bernarda Lewisa (muslimanska zaostalost, muslimanski bijes, muslimanski neuspjeh u modernizaciji), Bat Ya'ora (Eurabija,

zimmizacija⁶), Malisea Ruthvena (islamofašizam), i koalicije vašingtonskih neokonzervativista i izraelskog nacionalističkog desničarskog krila poput Benjamina Netanyahua koji je ranih 90-ih godina sasvim uspješno razvio argument da islamski terorizam predstavlja nadmoćnu prijetnju Zapadnoj demokratiji, da postoji potreba za Hladnim ratom protiv Islama, i da su islamisti totalitarni i fašisoidni.

Kako se ova paradigma fanatizma ispoljava...

Neki evropski islamofobi su eksplicitno rasisti, poput Francuske Južnjačke Lige (French Southern League) ili Italijanske Sjevernjačke Lige (Italian Northern League). Generalno, mogu se naći izraženi rasistički elementi u traktovima i retorikama antiislamskih pokreta još dalje na sjever i istok. Imigranti se ovdje karikiraju i koriste kao žrtvena janjad, cijelim etničkim grupama se pripisuju kriminalne osobine i da su sve osim normalni, moralni i radini. Wilders, naprimjer, govori o marokanskim “uličnim teroristima” dok njegova partija predlaže zamjenu civilnih službenika sa uličnom milicijom; Švedske Demokrate naručile su reklamu na kojoj se prikazuje žena u burci kako zlostavlja starijeg penzionera; danski predsjednik Internacionalog Društva Slobodne Štampe (International Free Press Society), Lars Hedegaard, tvrdi da muslimani rutinski dozvoljavaju da njihove kćerke budu silovane od strane članova porodice, dok je skandinavski internet preplavljen izmišljotinama o “islamskim silovateljskim bandama”; a predsjednik njemačke nove Partije Slobode (Freedom Party), René Stadtkewitz uvjerava da je nemoguće integrirati (turske i arapske) muslimane u njemačko društvo bez činjenja fundamentalne štete njegovoj judeo-kršćanskoj kulturi.

Unatoč ovom agresivnom rasističkom efektu, oni koji misle da je islamofobija prije svega upravljena od strane evropskog rasizma ili oživ-

⁶ Koncept *zimmizacije* (*dhimmitude*) uveden je u Zapadni diskurs od strane Bat Ye'or u članku objavljenom u italijanskom žurnalu *La Rassegna mensile di Israel* 1983. Bat Ye'or definira pojam kao poziciju i iskustvo onih na koje se odnosi pojam *zimmi* (ara.), ali ne kao sinonim, nego prije kao podznačenje fenomena *zimme*: “zimmizacija predstavlja ponašanje usmjereno strahom (terorizmom), povlačenje pri napadu, radije nego suprotstavljanje, robovanje zbog kukavičluka i ranjivosti. (...) Zbog njihove miroljubive predaje islamskoj vojsci, sačuvali su sigurnost za život, imovinu i religiju, ali su morali prihvatiti inferioran položaj, pljačku i poniženje.”

ljenog fašizma uveliko griješe. Važna inovacija ovih pokreta, posebno u sjevernoj Evropi, jeste da su uspjeli – za svoje pobornike – prekinuti vezu između islamofobije i rasizma tako da je danas sasvim moguće tvrditi da je neko ujedno antiislamista i antirasista. Kada je holandski antiislamski populist Pim Fortuyn optužen za rasizam, on je to ljutito porekao. On nije bio kao Jörg Haidera⁷ ili Le Pena, rekao je, dodajući, prilično uvjerljivo, koliko je volio dijeliti krevet sa marokanskim mladima. Cilj provokacija, sa svojom eksplicitnom (homo)seksualnošću bio je šokirati. Ali ona je također, indirektno, uključivala još nešto: da za Fortuyna seks uklanja vjerske i kulturalne razlike – sve dok je on na vrhu. Kada bi muslimani samo dopustili da budu vođeni, sve bi bilo uredu.

Za profesionalnog holandskog huškača Theo van Gogha (koji je jednom optužio profesoricu Jevrejku da je imala bludne snove sa Mengeleom) medij uvezivanja bio je film. On je u isto vrijeme najvjerojatnije najoštrije holandski islamofob – nazivajući muslimane “oni koji opće sa kozama” i “svodnicima za Allaha” – i prvi koji je napravio film o nasilnim predrasudama koje more međureligijsku/međuetničku ljubav (*Najib and Julia*, 2002.) On sam očigledno pristran i neupućen, i kao Fortuyn perverzno sposoban za umetanje ove ignorancije u visoko uspješnu antiislamsku ideologiju, van Gogh nije mario ni za rasu ni za etničnost kao takvu, nego prije za podjelu koju je opazio između (sekularne) kulture seksualnog oslobođenja, socijalne jednakosti, disidencije i ideološkog nepoštivanja nasuprot jednog (religijskog) dogmatizma, apsolutizma i asketizma. Bila je to njegova saglasnost sa baš ovim okvirom koji je učvrstio aliansu između van Gogha i somalijsko-holandskog anti-islamiste Ayaan Hirsi Alija, što je dovelo do njihove zajedničke produkcije filma *Submission (Pokornost)*.

Fortuyn i van Gogh nisu jedini: u mnogim zemljama, posebno onim sjeverne Evrope, sve veći uspjeh islamofobije proteklih godina ovisio je od njihovog aktivnog odbacivanja rasizma i izjašnjavanja kao anti-rasista. Stadkewitzova Partija Slobode (Freedom Party) izričito je zahtijevala od potencijalnih članova da potpišu dokument u kojem se

⁷ Jörg Haidera bio je austrijski političar, koji je za svoju Slobodarsku stranku izjavio da sigurno nije nasljednica Nacionalsocijalističke njemačke stranke rada, jer da jest ona bi u Austriji imala većinu. Nakon imenovanja Haidera za predsjednika stranke pobjednici su povikivali nacistički pozdrav. U pobjedničkoj pometnji dijelio je ljudima spomen-medalje [Adolfa Hitlera](#). Zbog svega toga Slobodarska stranka Austrije isključena je iz liberalne internacionale.

izjavljuje da nisu članovi nacističkih organizacija; Švedske Demokrate su se, također, riješile svojih nacističkih članova; i Geert Wilders posve snažno odbacuje bilo kakve naznake rasne diskriminacije. Svi oni naglašavaju da nisu rasisti, slično kao Stephen Gash, suosnivač organizacije *Zaustavite Islamizaciju Evrope (Stop Islamization of Europe)*⁸, čija je zaštitna rečenica: “rasizam je najniži oblik ljudske gluposti, ali islamofobija je najviši oblik zdravog razuma.” Ovaj stav simultano umiruje potencijalno izbirljive glasače, umanjujući moć moralnog autoriteta onima koji ih optužuju za rasizam, te, istovremeno, omogućava strategijski veoma značajnu aliansu sa velikim brojem agresivnih kritičara islama koji su sami etnička manjina i imigranti, poput Bassama Tibija, Magdija Allama, Ibn Warraqa, Seyrana Atesa, Fadela Amara, Arzu Tokera, i Nyamko Sabunija.

Na ovaj način islamofobija se predstavlja kao forma diskriminacije koja, u političkom smislu, nema imena. Znači, socio-retorička agresija protiv islama ne može biti “prepoznata” bilo od strane naših formalnih ili običajnih prava. Širom Evrope postoje zakoni protiv govora mržnje, rasizma i antisemitizma, protiv klevete cijelih grupa, manjina, i (ako je inkonzistentno) religija. Precizna formulacija varira od zemlje do zemlje, ali, povrh svega, možemo reći da postoji značajan aparat za pobijanje diskriminacije u mnogo različitih oblika. Paradoks sa kojim se onda susrećemo jeste da opet i iznova, u većem dijelu Evrope, kad se ovaj aparat usmjeri na islamofobiju, u praksi on zlobnike čini još popularnijima. U tom momentu, takav zakon iznenada biva optužen za nametanje neprihvatljivog ograničenja na nečiju slobodu govora – zloupotreba zakona protiv mržnje koji ušutkuje svaki criticizam. Drugim riječima, muslimani nisu prepoznati kao validni kandidati za zaštitu od strane države u javnosti. Liberalističko gledanje na javni govor ovdje je blisko obećanju Evropske Unije da evropske nacije i kulture imaju svako pravo da očekuju da njihove nacionalne kulture ostanu nepromijenjene u budućnosti.

⁸ Njihova web-stranica: <http://sioe.wordpress.com/>

Šta se može učiniti?

Strategijski gledano, postoje tri moguća rješenja za ovu dilemu. Prvo bi bilo uspješno razvijanje islamskih političkih partija širom Evrope koje se mogu natjecati sa onim anti-islamskim, u ime svojih državnih nacionalnih identiteta, tradicija i demokratskih ambicija. Ovo bi značilo izgrađivanje muslimanskih političara koji su u mogućnosti poraziti anti-islamiste u njihovoj sopstvenoj igri, govoreći uvjerljivije u ime njihove (evropske) nacije i države. Međutim, mi vidimo sporo ulaženje muslimana u evropski politički domen, danas je to još uvijek veoma daleko od konstituiranja jake političke sile, a da ne spominjemo kontinentalni pokret u bilo kojem smislu te riječi.

Druga mogućnost bi bila uklanjanje svih zakona koji tretiraju govor mržnje i potpuno liberaliziranje javnog područja, što se čini da mnogi žele. Trenutno su islamofobi u mogućnosti da iskorištavaju polje uveliko naklonjeno u njihovu korist. Sa velikom slobodom oni mogu karikirati i iznositi javne kritike na muslimane, islam i muslimanski svijet, dok su muslimani visoko ograničeni kako u pristupu javnosti i političkim područjima tako i u njihovoj slobodi izražavanja anti-zapadne, anti-kršćanske, anti-jevrejske ili anti-nacionalne kritike u ovim javnim područjima. Uprkos popularnosti poziva na "slobodu govora" širom današnje Evrope, političari i sudovi bili su jako nespretni napustiti postojeći zakon govora mržnje i potpuno liberalizirati javno područje za sve. Baš neki dan, Holandsko Arapska Evropska Liga (Dutch Arab European League) kažnjena je novčanom kaznom za rasizam zbog karikature koja je objavljena na njihovoj web-stranici (nastavak holandske afere sa karikaturama) u kojoj je izražen cinizam o stvarnom broju ubijenih Jevreja tokom Drugog svjetskog rata. Slučaj britanskog historičara Davida Irvinga koji je zatvoren u Austriji zbog poricanja Holokausta je, naravno, dobro poznato. Iz države u državu, političari raspravljaju o pravu tjeranja imama koji su kritični spram Zapada u svojim hutbama, a u nekim zemljama to se već desilo. Dok mnogi provoditelji nacionalnog zakona postaju sve više neodlučni u gonjenju onih koji iznose antiislamske ili antiimigrantske izjave pune mržnje, bez straha od povećanja njihove potpore i utjecaja, gonitelji nastavljaju da grozničavo nameću druge forme anti-rasizma, posebno glede Holokausta.

Za većinu muslimana – a ne samo za malu odabranu grupu “dobrih” anti-muslimana, feminista ili drugačije rečeno “liberalnih” muslimana – da bi bili potpuno uključeni u evropsku javnu sferu, kakogod, jedna od tri stvari se mora dogoditi. Jedna mogućnost jeste da muslimani budu aktivno “obuhvaćeni” u okvir primarne traume Evropske Unije do onog stepena gdje neće biti prepoznata samo jednakost Jevreja, crnaca i homoseksualaca, nego također jednakost Jevreja i Muslimana. Drugo, osnovno “jevrejsko” pravo predstavljanja Holokausta je opravdano, ali Holokaust sam po sebi je neistaknut kao nadmoćan evropski moralni kompas, samim tim što je zastario i ne ostavlja mogućnost prihvatanja demografskog mijenjanja Evrope – da bude zamijenjen moralnim okvirom a ne ograničen na svoje specifičnosti. Ili, konačno, Holokaust je zadržan kao moralni kompas Evrope, dok se i dalje priznaje nadmoć jevrejskog predstavljanja, ali ovo je, onda, eksplicitno povezano sa moralnim neuspjehom i nasiljem evropskog kolonijalizma. Ovo bi omogućilo otkrivanje spleta između antisemitističkog, rasističkog i kulturalističkih ambicija za dominiranjem evropskom historijom i sveobuhvatnog projekta za moralnu budućnost Evrope u svijetu (i svijeta u Evropi) gdje će se “nikad više” odnositi jednako i na naslijeđa kolonijalizma kao na Holokaust.

Takvi scenariji, u svoj svojoj nevjerovatnosti, u prvom planu i ponajviše pokazuju kako je teško za Evropu da prigrli muslimane kao prirodni dio svog nacionalnog, socijalnog i moralnog pejzaža. Ovaj otpor je jasnije izražen u odbijanju islama i muslimana od strane evropskih progresivaca nego evropskih populista. Ovo ne poriče da su mnoge postojeće političke stranke i kulturne elite bile užasnute zbog širećeg uspjeha islamofobije. Kao odgovor, u različitim zemljama, vidimo generalno jednu od dvije strategije: popuštanje (gdje su uključene i neke retorike, ali je njihova gruba odsječnost ublažena) ili hladno isključenje od strane uprave. Ipak, nijedna od njih nije vremenom pokazala uspjeh. Unatoč popuštanju i glasinama o saradnji pokrenutih od strane postojanih holandskih političkih stranaka, Wilders je nastavio da dobija na njihov trošak, do te tačke da danas sasvim lako može da dobije većinu glasova ukoliko bi se održali izbori.

U međuvremenu u Švedskoj neuključivanje Švedskih Demokrata u debate ili nepuštanje (nekih od) njihovih televizijskih oglasa, malo je učinilo u sprečavanju širenja njihovog uspjeha, baš kao što je bio slučaj

sa belgijskom Vlaams Belang⁹ (politička partija Flamenske zajednice u Belgiji – op. prev.) prije nekoliko godina. Slično tome, žustra kazna izrečena Sarrazinu od strane njemačke bankarske i političke elite samo je omogućila njegovoj knjizi da se popne na ljestvicama bestselera, istovremeno povećavajući njegov politički kredibilitet.

Kakva god da je strategija, istinski značajna činjenica jeste da je rijetkost za nacionalne političare u zapadnoj Evropi da govore u ime (predanih, praktičnih) muslimana kao članova naše nacionalne zajednice, kao jednih od nas, kao “mojih birača” i kao “mojih ljudi”. Kako je samo rijetko da nacionalni političar gleda na muslimane kao na lično svoje. Fundamentalni paradoks jeste da je postojana i progresivna elita kontinentalne Evrope žestoko protiv retoričke i institucionalizirane diskriminacije – do one tačke da mnogi smatraju ovo dubokim narušavanjem njihovih najvitalnijih personalnih i nacionalnih vrijednosti – a u isto vrijeme mnogi su uveliko nespremni da prekinu gledati na islam i muslimana kao nazadne u ovom ili onom obliku. Premalo je onih koji imaju povjerenja u pobožne muslimane kao one koji su sposobni voditi svoju vlastitu integraciju i akulturaciju u Evropu – tako je jako uvjerenje da mora biti Evropljanin na čelu, da drži svijeću zaostalima i siromašnima, masama koje su u potrazi za ulaskom u njihovo društvo.

Islamofob je sve više lišen okova u svom opisivanju islama kao tuđeg i drugačijeg, osim pokojeg izuzetka tu i tamo (koji se automatski optužuje za “tetošenje muslimana”). Na kraju, teško je za političke i kulturne ustanove zapadnih evropskih zemalja da potpuno prihvate muslimane kao “jedne od nas” kao i za populiste islamofobe koji prijete da će zbaciti s trona tu elitu. Elita i populistu jednako se slažu na muslimanskoj drugosti; jedino se ne slažu po pitanju šta uraditi s tim. I sve dok se budu slagali o ovome – kroz svoja djela čak i više nego kroz riječi – ne preostaje nam više ništa nego da propadnemo ■

⁹ *Flemish Interest* (VB) je politička partija Flamenske Zajednice Belgije koja traži nezavisnost Flandrije i striktna ograničenja imigracije, gdje bi imigranti bili dužni usvojiti flamensku kulturu i jezik. VB odbija multikulturalizam iako prihvata multikulturalno društvo sve dok su stanovnici neflandrijskog porijekla asimilirani u flamensku kulturu. Iako su se sami okarakterizirali kao tradicionalna konzervativna partija, drugi ih opisuju kao krajnjim desničarima, zbog rekurentnog rasizma.

O autoru

Markha Valenta je interdisciplinarni istraživač na Amsterdamskom univerzitetu. Zaposlena na odjelu za historiju na Amsterdamskom univerzitetu i kulturološke studije na Tilburgškom univerzitetu. Njeno zanimanje usmjereno je na politiku religijskih različitosti u odnosu sa globalnim urbanizmom, multikulturalizmom i sekularnom demokratijom. Projekat kojim se trenutno bavi jeste analiziranje veze između demokratije i etno-religijskih različitosti u globalnim gradovima kroz poređenje Amsterdama, New Yorka i Mumbaija. Njen drugi projekat istražuje Zapadne nacionalno-državne susrete sa muslimanima, sa posebnim osvrtom na Holandiju i SAD. Njena kolumna *Inter Alia (Između Ostalog)* može se čitati na web-stranici www.opendemocracy.net.

S engleskog prevela: Azra Hadžić